

Barcelona, 26 de setembre de 1982

Estimat amic,

He tardat més del que és normal a contestar-te perquè, tal com et vaig dir en la darrera, que era, si no m'equivoco -i no m'equivoco, perquè miro la fotocòpia-, del sis d'agost, m'he entretingut uns dies escrivint una novel.lota que es dirà "Operació Borinot". He estat un mes i mig a redactar-ne el primer esborrany i ara ja he fet una primera repassada, demà començaré la segona, de manera que a primers d'octubre podré començar-la a picar en net. Encara sóc capaç de primfilar més, i podria ser que, després de passada en net, la deixés reposar i la retoqués més endavant. Llavors sí, però, que faria que algú me la passés definitivament en net. Es tracta d'un text del qual potser ja t'he parlat en alguna altra ocasió. Era, en un principi, una novel.la que vaig escriure l'any 1971 i que vaig presentar a tots els premis coneguts i per conèixer sense cap mena d'èxit. Tots els editors es van negar a publicar-la. Recordo molt especialment la Capmany, que dirigia la col.lecció J.M., de la Nova Terra, que me'l va tenir un any entretingut per dir-me, finalment, que no li feia el pes, després que hi hagués introduït diverses modificacions. Es deia, llavors, "El Borinot", una paròdia de "Papillon" que en aquells moments feia forolla entre el públic d'aquí, i el de més amunt i el de més avall... A mi em divertia molt perquè el llibre, n'estic segur, ho era, de divertit. A més, hi havia un tros que m'agradava més que els altres. Era la presentació d'un llibre en una sala "ad-hoc" on feien goma totes les patums i aspirants a patum del nostre país. La gent, amb els seus noms propis i autèntics, parlaven sense parar i deien coses que jo havia trobat en fragments d'articles, declaracions, entrevistes, etc. Bé, el vaig arxivar, doncs, el meu "Borinot". Anys a venir, la televisió em va demanar una novel.la per fer en cinc capítols o serials i jo els vaig oferir la sinopsi del Borinot. Em van dir que endavant, vaig dialogar el meu text, tot escrivent-lo, és clar, i me'l van acceptar. Després el van trobar massa llarg i vaig fer anar altre cop les tisores. Després em van dir que s'havia de reduir de cinc a quatre capítols per necessitats de programació, i també ho vaig fer. El pitafi que en va resultar va ser interpretat per la Marta Padovan, l'Ernest i l'Adrià Gual (el nét, eh!), en Francesc Lucchetti, la Montserrat Managuerra, ~~l'Ernest~~ Serrahima i un parell de mosses que no havien de dir res i exhibir només els seus encants -sortien pràcticament despilotades per tal que el Borinot els pogués prendre

mides-... Ah! Em deixava una dona gran, l'actriu de caràcter, la Concepció Arquimbau, que era una de les que se'n sortia millor. Com que tot anava a peu fet, i ho van haver d'enllestir en un parell de dies de rodatge -a un dels quals vaig assistir-, ja pots comptar que no va ser res de l'altre món. El que va ser acceptable van ser les dues-centes mil calàndries que vaig cobrar. Sempre més i mai menys!

I ara arribo a la idea que he realitzat aquests dies. L'Albanell, que coneixia la novel·la original, em va engrescar ja fa temps a, tot mantenint la idea, o sigui, un Papillon d'estar per casa, eliminar tota reflexió del país, de la seva gent lletraferida, treure pes a la memòria i activar l'aventura. I així ho he fet: ara, són dues novel·les. La dels que escriuen el Borinot i la que viu el Borinot. És una mena de narració de com es fabrica una novel·la d'aventures sense haver estat mai en el lloc dels fets. Allò de la novel·la dins de la novel·la, i embolica que fa fort. Hi he tingut molta feina perquè no he mantingut ni una ratlla del text primitiu que, de tercera persona ha passat a primera, des de la perspectiva d'un xicot jove, molt més a la vora dels que haurien de ser els potencials lectors, gent de catorze anys per amunt. Un cop cregui que ja està ben enllestida, la presentaré a La Magrana per tal que considerin si és possible incloure-la a la col·lecció L'Esparver, que és una que em fa goig de debò: hi ha el Poe de l'"Arthur Gordon Pym", Stevenson, de "David Balfour", el Wells de "L'Home invisible", el Verne de les "20.000 llegües" i, de casa, el Quim Soler -un dels Ofèlia Dracs- de "El fantasma del Fluvià", el Xavier Fàbregas de "L'encalç", i d'altres. Ah, i també "El dia dels trífids", que em sembla sensacional... M'agradaria que "Operació Borinot" s'arreglerés al costat d'aquesta gent!

Vaig anar a buscar el teu tramvia a l'Institut del Teatre el dia que havien acabat les vacances, després de trucar inútilment durant tot el mes d'agost. Em va atendre la filla d'en Carles Soldevila, la Carlota, una de les actrius del Teatre Lliure, cosa que em va permetre de dir-li que "El misantrop" de Molière, que han representat aquest estiu al Teatre Grec ha estat cosa fina. No sé si el faran, quan vinguis, pel febrer. Si és així, no te'l perdís!

Potser sí que han passat els anys pel tramvia... No t'ho sabria dir. Què fan, ara, avui, de teatre, als U.S.A.? Tampoc no t'ho sabria dir. Però, tot i que tu no em deies si me'l deixaves llegir o no, jo ho he fet i m'he tret el barret. Mentre llegia, no em podia treure del cap un Marlon Brando jove, que potser ja feia pensar en l'histrionisme de l'"Apocalypsis Now", però tan ple de força, d'atractiu i, també, de masculisme, que contrastava amb la Vivien Leigh trencadissa i malaltissa que vam veure al cinema amb el corresponent retard per culpa dels censors, tan preocupats per les

coses que ens podien fer mal... El senyor Williams en sabia un niu, de crear situacions teatrals. Potser ens aixecava la camisa i ens feia empassar un teatre ple de falsedats, però tenia una "carpinteria" excepcional. La teva versió em sembla modèlica, viva i que propicia la tensió adequada. Només hi faltava la veu d'alguns actors que hi donessin vida. Això sí, haurien de ser actors de primera fila. És un teatre de pinyol, com ara allò de "La gata" que, en cinema, em penso que van interpretar l'Elisabeth Taylor i en Paul Newman, oi? No poden ser actors de pa sucat amb oli, i els decorats han de ser corporis, fidels, amb música de debò... Que jo recordi, a l'escenari només n'he vist una, d'obra seva: "La rosa tatuada", a l'antic Comèdia, cinema ja de fa tant de temps. La interpretaven un parell d'argentins, em penso: la senyora Serrador -com es deia, de nom?- i un xicot jove, que feia d'italià, però que ara tampoc no puc recordar. Hi va fer un dels seus primers papers una catalana, la Núria Torray, <sup>que</sup> llavors era molt joveneta.

Què en faig dels tres exemplars de la teva traducció? Te'ls guardo per quan vindis? La Carlota Soldevila em va dir que, si vols, en podies deixar un per a la biblioteca de l'Institut, que és un racó on sempre escorcollen directors escènics i rates de biblioteca. De tota manera, si ho vols així, potser valdrà la pena que siguis tu mateix qui en faci la donació. Serà una manera de veure més gent, oi? Ara, si tu vols, a mi no em costa res fer-ho en nom teu.

Dijous, dia 30, l'Associació reprèn les activitats. Es presenta l'obra de Joan Sales a Olot, a càrrec de Joan Triadú. I el 6 d'octubre, a Granollers, la d'en Josep M. Benet i Jornet a càrrec de Jaume Fuster. La cosa s'encarrila altra vegada. També ens hem tornat a reunir els de "Cavall Fort", demà tinc una entrevista per Ràdio Sant Cugat i demà passat amb gent del cinema infantil per fer-los un article. Sortosament he enllestit la novel·la, perquè ara ja no m'ho podria prendre seriosament. Passar-la a màquina és tota una altra cosa, perquè ho fas a estones perdudes. L'any passat em va passar igual: entre agost i setembre vaig escriure "La casa sobre el gel" i, després ja no vaig poder fer res de bo. Pel febrer, però, se m'acaba ser de la junta de l'Associació. Per un cantó, em sap greu, perquè deixaré de veure gent força interessant, però així disposaré de més temps. Procuraré, però, assistir a la major part dels actes que s'organitzin. En aquests darrers temps hem fet un salt considerable pel que fa al nombre d'associats. Es pot dir que els hem duplicat, gairebé. Ja som uns tres-cents! Això ha estat gràcies a la mossa que ens coordina les activitats, que és l'única que penca, és clar...!

Hem tingut un Onze de Setembre mogut. Ja t'ho deia, jo, fa uns dies! Hi ha qui s'ha esforçat a indicar qui són els bons i qui són els dolents, amb la mala sort que ara, sembla, que els bons són els de dretes... On s'és vist, aquest disbarat! Fa pocs dies, un amic meu, socialista, em va dir: "Sí, noi, vaig caminar dues hores o més, a la manifestació, sentint-me dir fill de puta. I encara vaig tenir sort que no em van pegar...!". Amb l'excusa de la Loapa, i amb la campanya electoral que ja és aquí mateix, les coses s'han radicalitzat de mala manera.

Ja sé que te n'he parlat molt sovint, però ara hi tornaré fins a fer-me pesat. Primer, els purs deien que l'Estatut era una merda, i ara li volen fer un monument i tot, a Sau...! Després, els purs voten el senyor Martin Villa, donen suport a l'Otan i el mateix President Pujol, el dia Onze, se'n va a Ripoll a inaugurar el sepulcre definitiu (?) del Pilós. Els fills de puta, segons els purs, segueixen treballant per una Catalunya de tots. No es pot fer, ara, aquí, una escola per a catalans i una altra per a castellans! La Marta Mata demanava fa poc: "No em separeu els nens!". Jo estic convençut que val més fer concessions, rebaixar la catalanitat de moltes escoles en alguns aspectes, però que tots s'integrin de mica en mica. N'hi ha massa, per fer-ho de cop. I n'hi ha massa, per oblidar els castellanoparlants. En l'única cosa que estic d'acord amb en Tarradellas és en la necessitat d'un govern unitari, en el qual tothom s'hi pugui sentir més o menys representat. No ens <sup>en</sup> podem fiar, dels purs! Són purs a l'hora de quixar-se, de rondinar, de dir que els altres són això o allò, però no compren ni l'"Avui"! I ja no parlem del teatre! Aquest estiu s'ha vist ben clar: mentre el Grec s'omplia de gom a gom per assistir a les representacions de "Edipo Rey", per José Luís Gómez, hi havia mitja entrada per veure "El misantrop". La setmana passada vam anar al Romea a veure "Macunaima", a vuit-centes cinquanta llufes la platea, i estava ple de gom a gom. En canvi, "La primera història d'Ester", a quatre-centes peles, va passar sense pena ni glòria. Molta gent de Convergència, que mira els castellans de reüll -sobretot si es tracta de la portera o l'escombriaire, però no si és l'amo, el gerent o en Maradona, posem per cas-, segueix fidel a "La Vanguardia". Ara, quan "El País" publiqui la seva edició per a Catalunya -en castellà, naturalment!-, molts faran escarafalls, però seguiran amb el Noticiero, La Vanguardia i El Periódico. L'"Avui", no, que és fluixet, diuen... Mira, i acabo per no fer-me pesat amb la meva eterna cantarella: "Canigó", setmanari independent i independentista, vol tornar-se diari. Diu que amb cinc mil subscriptors en té prou, i ho diu fa un any. No saps quants en té? Doncs, mil tres-cents, entre ells, un servi-

dor que avist em sentiré qualificat de botifler, com ja m'ho va insinuar el meu pare fa pocs dies, ell, que s'ha passat quaranta anys callant i incordiant la Rosa que no em deixés escriure, que a la llarga encara me les carregaria... Ara, la Rosa M. Sardà farà teatre en castellà, al Barcelona. No m'estranyaria que els purs se les tinguessin amb ella, però, on eren els purs quan la noia feia, l'any passat, una obra excel·lent, al Poliorama, "Duec per a un sol violí"...? Fa pocs dies, lamentablement massa pocs dies, que "Cavall Fort" va patrocinar l'estrena en català d'un film txec, "El fantasma de l'avió". Es projectava a la cinema Atenes, junt amb un curt de la Montserrat Ginesta, Joma i Toni, "Ploma daurada", i un reportatge del zoo. Un programa esplèndid per a nens i nenes, i nois i noies. Doncs ha durat deu o dotze dies en el cartell, i encara gràcies, perquè hi ha hagut dies que no han passat de setanta o vuitant els espectadors que hi han anat. I això que a l'estrena hi va assistir l'esposa del President, forces vives i se'n va parlar força. On eren els purs i la seva gent menuda? Davant la televisió, llegint el Pulgarcito o fent cua per veure "Pinocho" o "El libro de la selva"...

Tot això, no et pensis que em desmoralitza. Sé, des del primer moment que m'hi vaig posar, que la nostra feina era completament minoritària, gairebé testimonial. Què hi farem! Però que després et vinguin amb camàndules de puresa, apa, home!

Em preguntes si he vist "La plaça del diamant" i "Morbus". Sí, la primera, sí, hi vam córrer, la Rosa i jo, i ens va agradar. Més que agradar des d'un punt de vista cinematogràfic, ho va fer des de l'emotiu: coneixíem la novel·la, sabíem la situació, ens va encongir el melic veure la gent al metro, quan queien les bombes -la Rosa hi va dormir sovint, amb la seva mare i el seu germà, a Correus...-, i vam plorar quan la mare deixa el fill entre aquells altres que després potser aniran a parar a Rússia. Ha tingut força èxit, aquesta pel·lícula! Vaja, ja era hora, oi? L'altra, "Morbus", en van parlar molt malament i quan vaig decidir d'anar-hi ja no la feien. Ara projecten "Som i serem" del meu amic Jordi Feliu. És una història blanca de la Generalitat i dels seus darrers presidents. Tot sona a cosa coneguda, és clar. En pla de divulgació, està bé. Feta amb molta dignitat i mitjans. Però només ofereix una cara: la bonica. Pensa que aquests dies es parla força d'un text de Santiago Sobrequés, l'historiador gironí, que treu una mica els drapets al sol dels homes que tenien la responsabilitat del país aquell llunyà 1714. Segons sembla, hi havia molts aprofitats. I ens ho podem creure, perquè sempre n'hi ha a tot arreu, i nosaltres no hem de ser una excepció. El que passa és que hem mitificat una situació per aixecar la moral, i això em sembla correcte, també, però no ens hem de posar una bena als ulls. Cal pensar

que si entre nosaltres hi havia bandarres, entre els enemics encara n'hi havia més... Això és com ara els de can Barça, que es queixen que els contraris cusen les cames del reiet Maradona a puntades de peu. No hi ha dret! Ah, amic, però resulta que el dia que van jugar un partit amistós contra el Mallorca van exigir que no jugués un altre argentí, en Zubiria. Ah, i no saps per què? Doncs, perquè és un destraler. I com ho saben, els del Barça, que en Zubiria és un destraler? Doncs, perquè ha jugat quatre temporades seguides en el Barça durant les quals s'ha dedicat a cosir de puntades de peu les cuixes dels adversaris, i això sembla correcte, però no que ho faci amb els nostres...

No et puc dir gran cosa -res, vaja- del cas Cendrós respecte el Premi Sant Jordi. Ja fa temps que no s'entenien, però no sé pas que ara se n'hagi retirat.

En Maurici, a hores d'ara, ja hauria de ser a Còrdova vestint el caqui, perquè aquesta era la seva intenció quan va renunciar a la pròrroga que li havien comedit, però es veu que hi va haver tanta gent que va fer com ell, que els han dividit en dues parts i ell, que sempre és més aviat tocatardà, li han encolomat la segona i no se n'anirà fins al mes que ve. Així, la Rosa i jo, que volíem fer uns dies de vacances quan ell no hi fos, ens hem hagut d'aguantar i esperar a mitjans d'octubre o de novembre. Ja ho veus!

Em penso que ja n'hi ha prou, per avui. Adéu, ara em dedicaré una estona més al Borinot. Saluda la família i rep una abraçada del teu amic,

Ei! Per si de cas algun dia decidíem utilitzar aquestes cartes per fer-ne un recull o alguna conya d'aquelles que no interessin ningú, m'hauries de transcriure la darrera línia de la pàgina 2, de la que et vaig escriure el 15-3-82, que la fotocòpia que en guardo no la conserva: se la va menjar.